

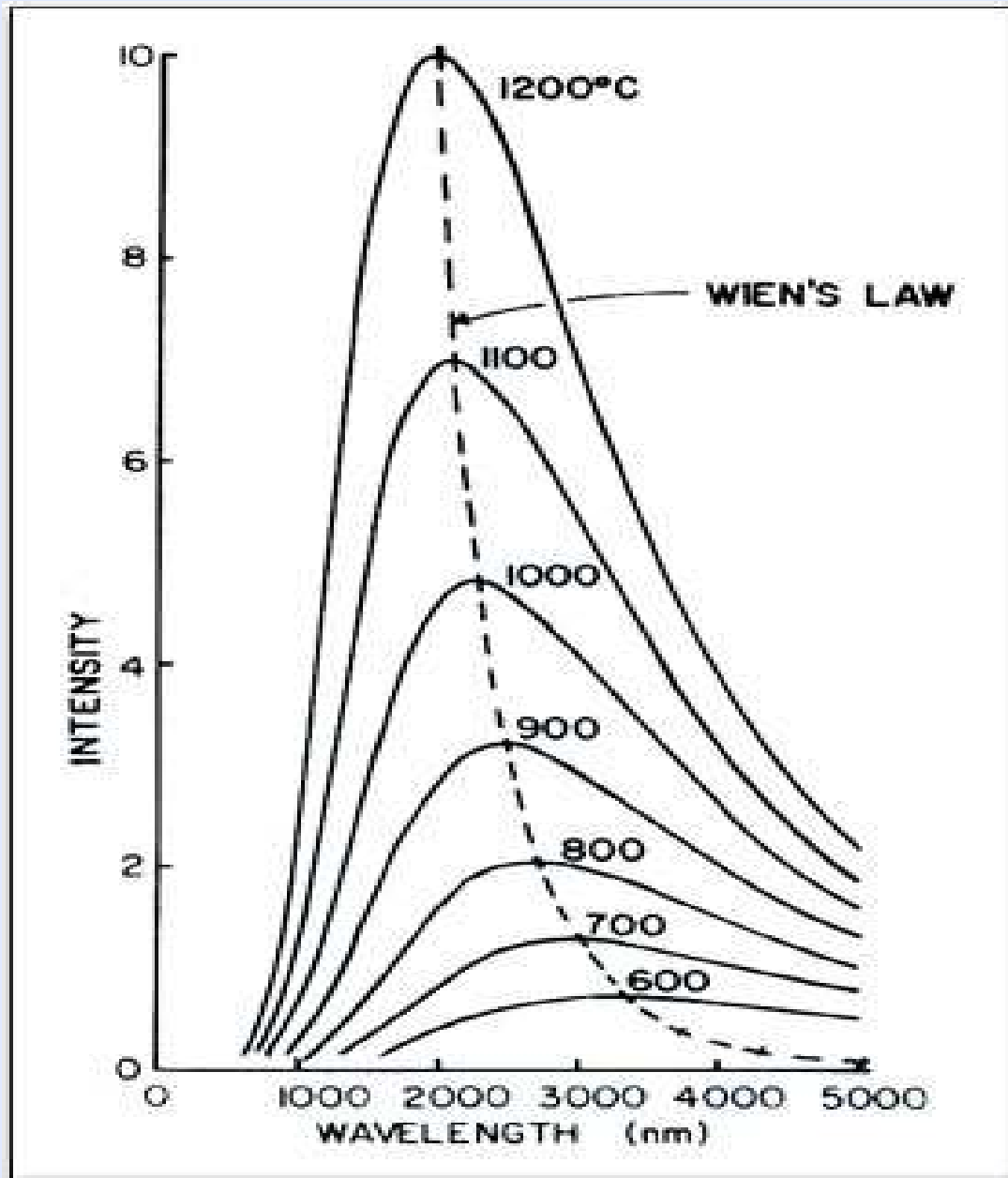

- 1) A keverékfény színezetét az összetevők szabják meg, azok *spektrális* összetételétől függetlenül.
- 2) Bármely színinger előállítható három színinger additív keverésével, ezért minden színinger megadásának szükséges és elégséges feltétele *három független* színjellemző megadása.
- 3) A színészlelet a *világossággal nem változik*. Ez tehát azt is jelenti, hogy a színészleletet elvonatkoztatva világosságától új fizikai jellemzőt nyerünk: ez a színezeti jellemző.

Hermann Günther Grassman

1809 Stettin, Prussia (Szczecin)

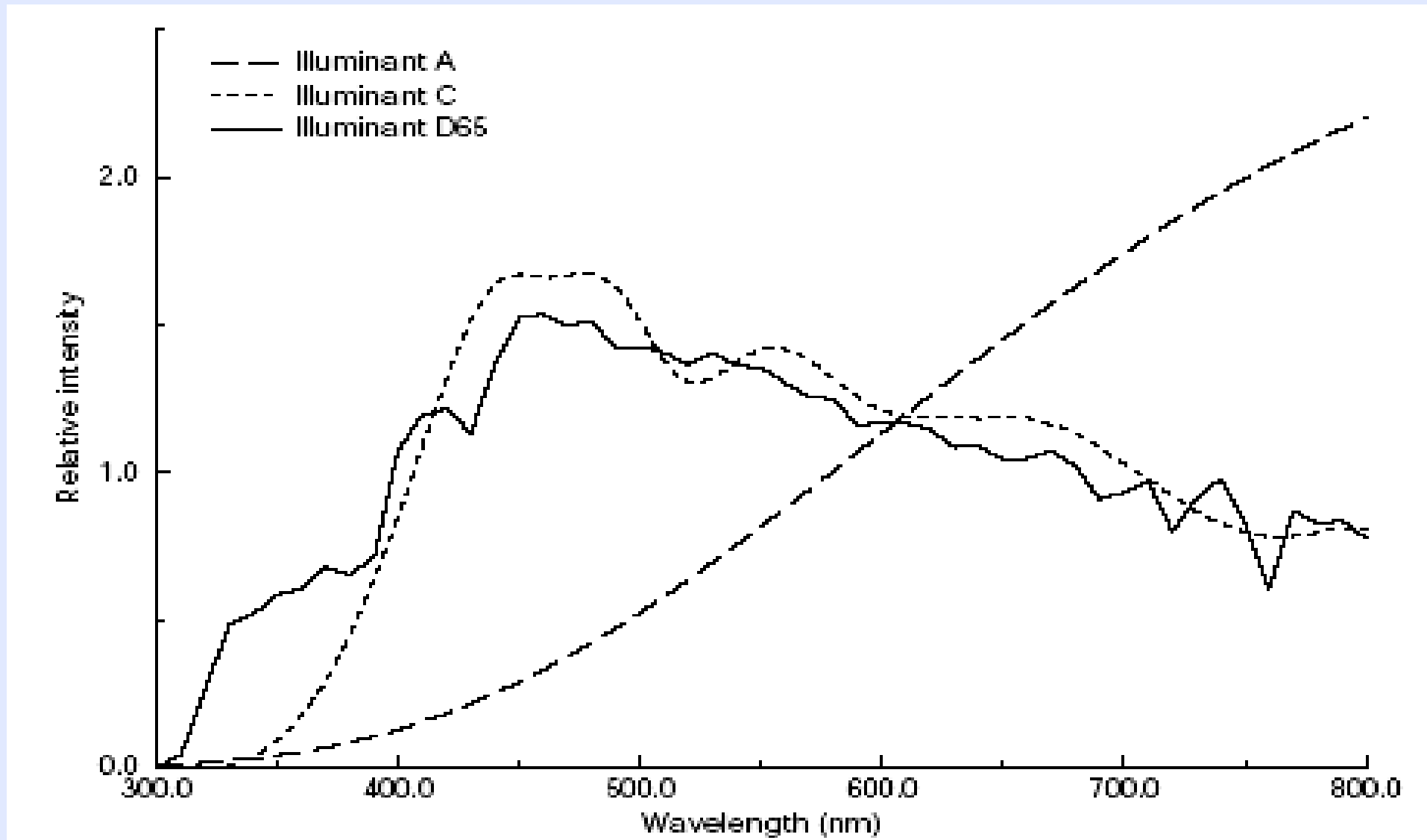
1877 Stettin

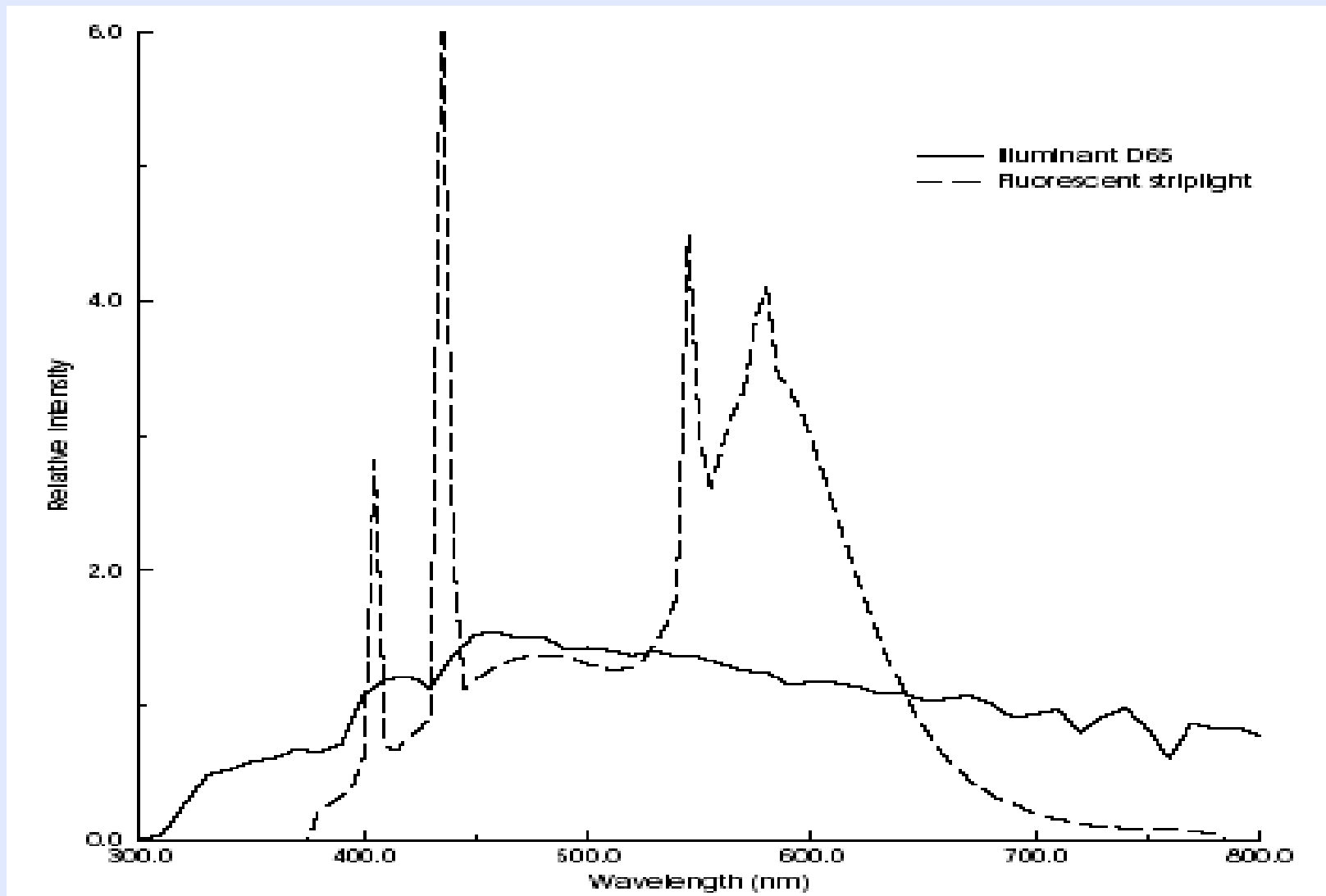
Fényérzékelők

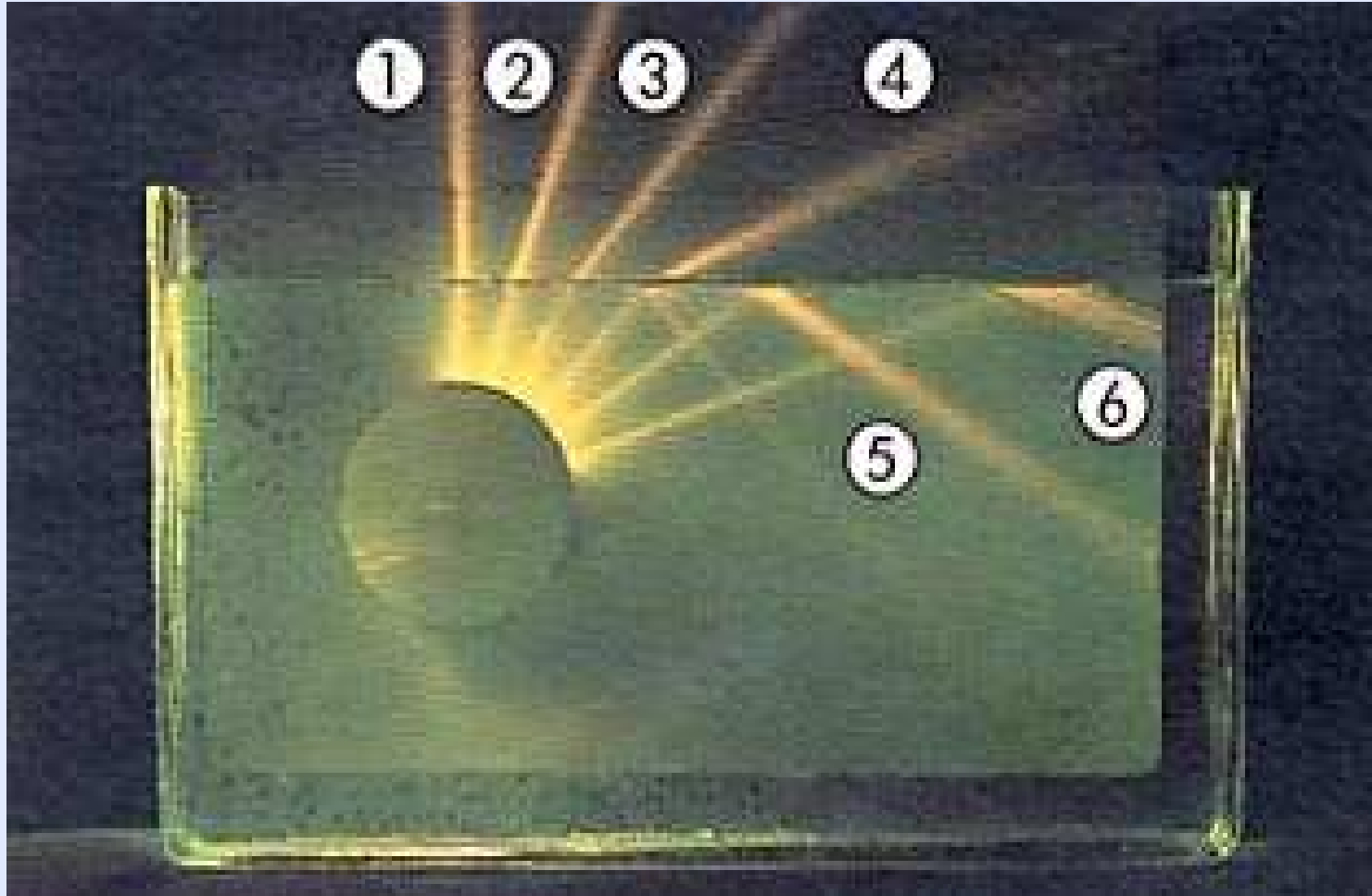
- Belső fényelektromos hatás: fotovezetők (Indium-antimonid, InSb, CdS, CdSe)
- Záróréteges hatás: fényelemek (Si, Ge, GaAsP), fotodiódák, fototranzisztorok (Si), lavina fotodióda, CCD (Charge Coupled Device), CMOS (Complementary Metal Oxide Semiconductor), Se, foto-FET
- Külső fényelektromos hatás: fotokatód (AgOCs, CsNaK), fotocella, fotoelektron-sokszorozó (vákuumcsövek)
- Termikus detektorok (Seebeck-effektus), piroelektromos cella (polivinil-fluorid)

Szabványos fényforrások

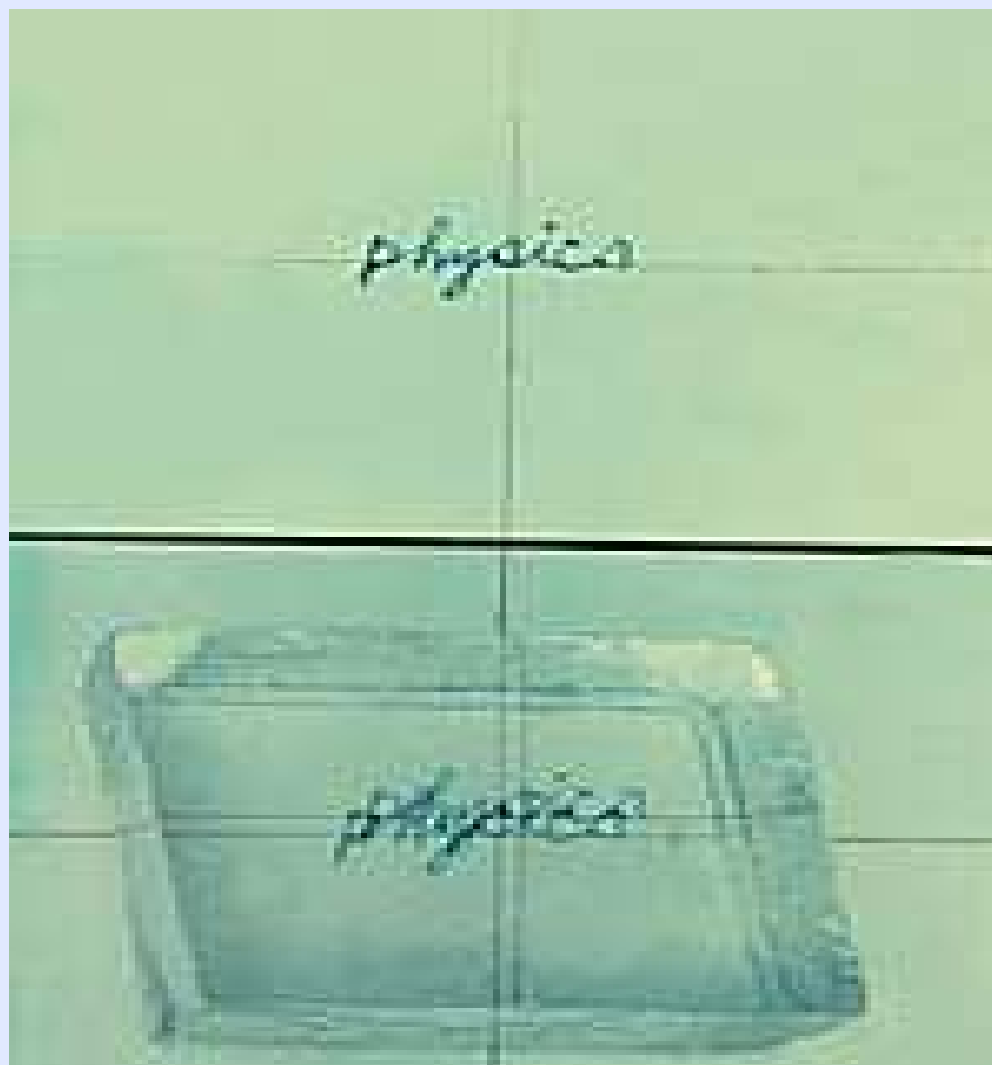

Fénycső spektruma

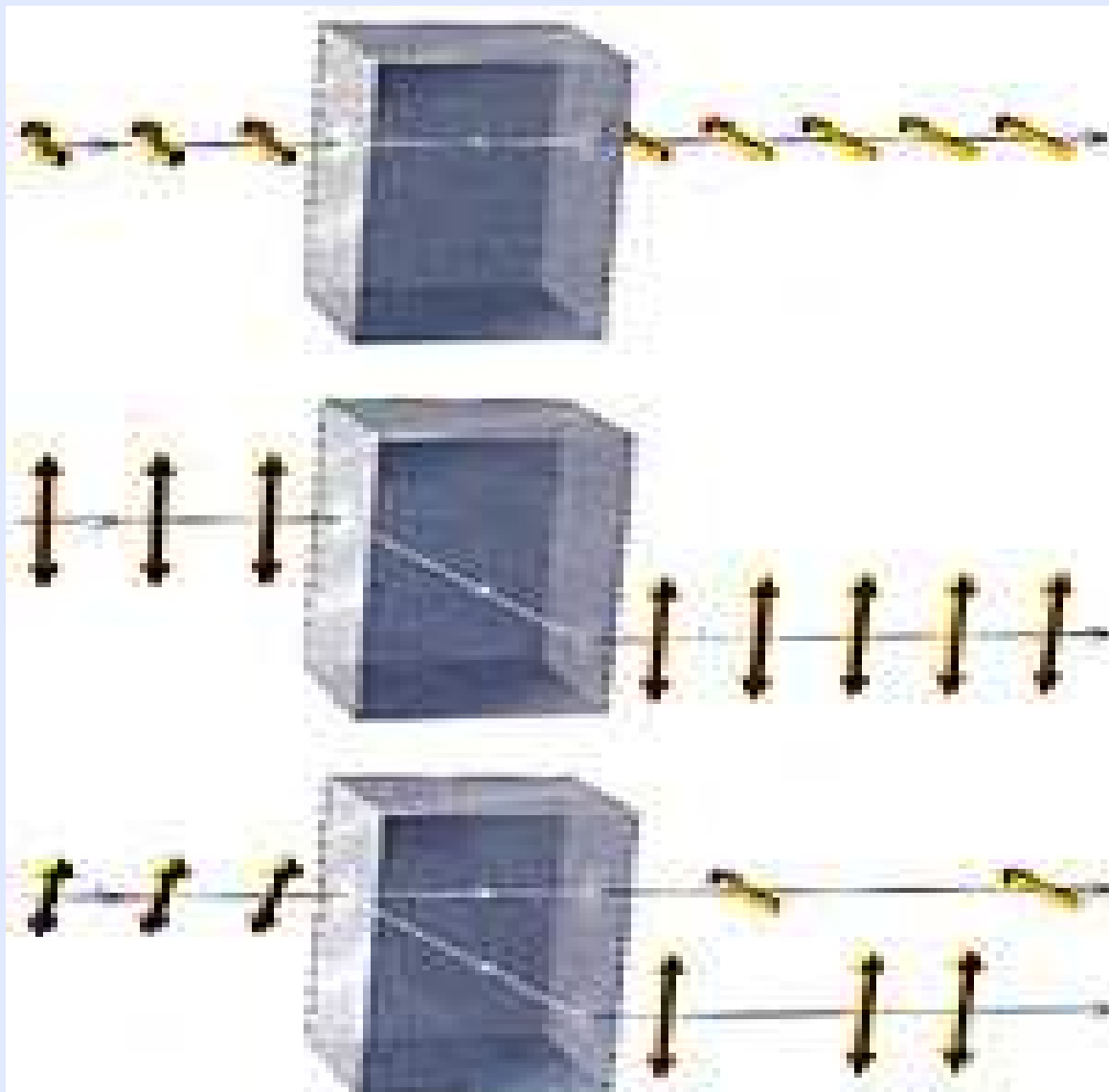

Fénytörés és teljes visszaverődés

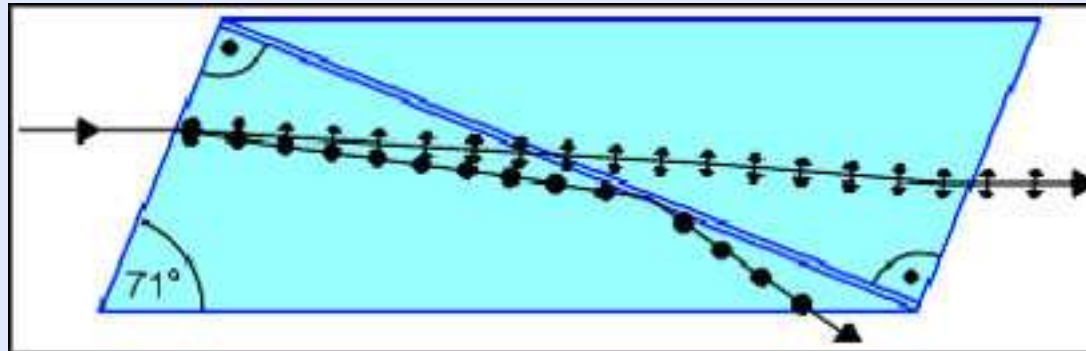

mészpát kristály, kettős törés

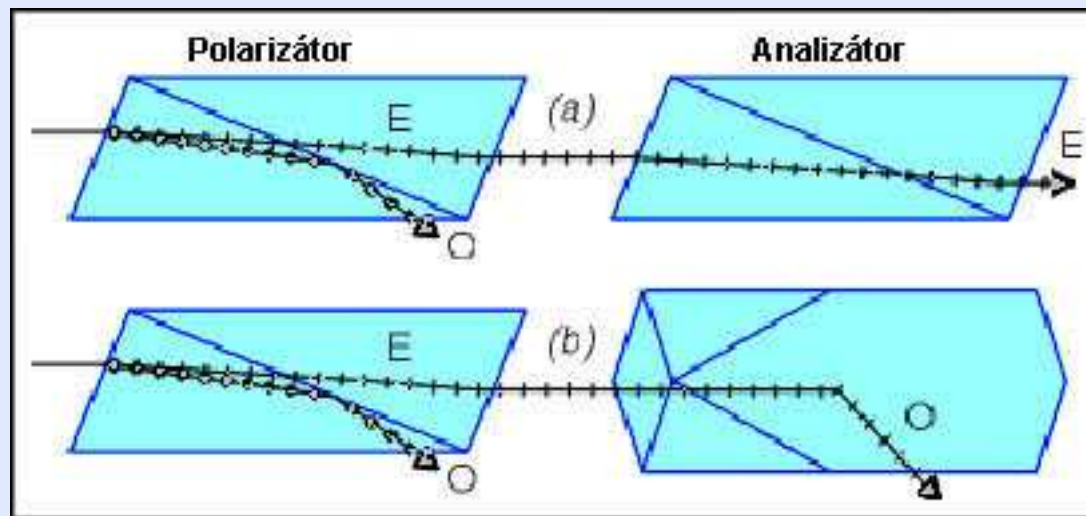

A két fénytörés fénye eltérő útvonalon halad

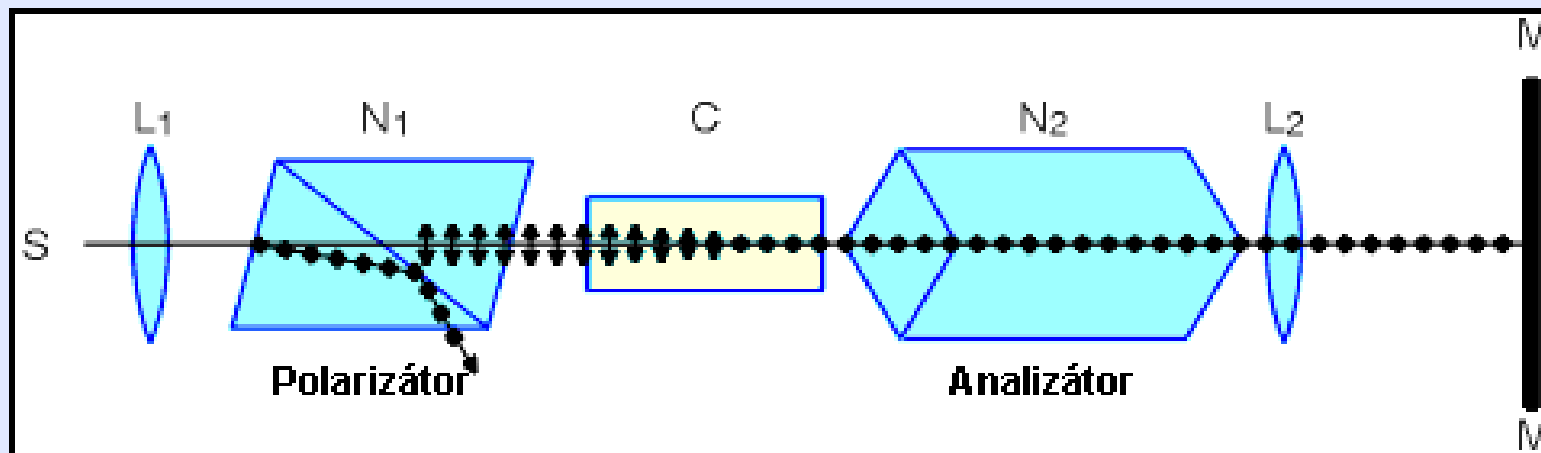

A kétféleképpen megtörő fénysugár egyike teljes visszaverődést szenved, ezért nem jut át a prizmán a megfigyelés irányába

A polarimétereket két egyforma prizmából építik össze

C cuvette (küvetta) L lens (lencse)

Fényút a polariméterben

Megvilágítás nátriumlámpával
középen a fényútban a küvetta

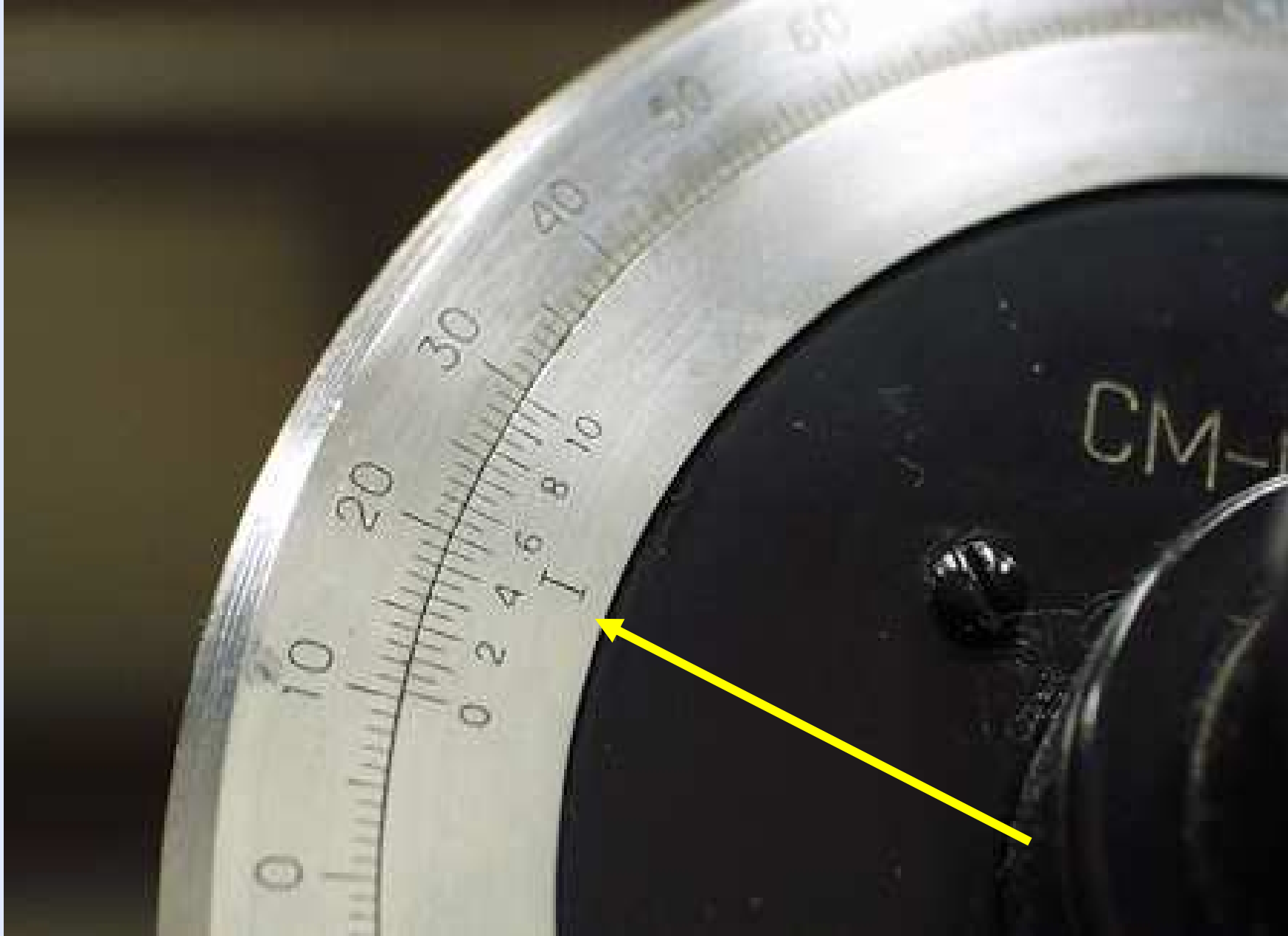

A kézikerek forgatásával állítjuk be a prizmákat az elforgatott fény útjába

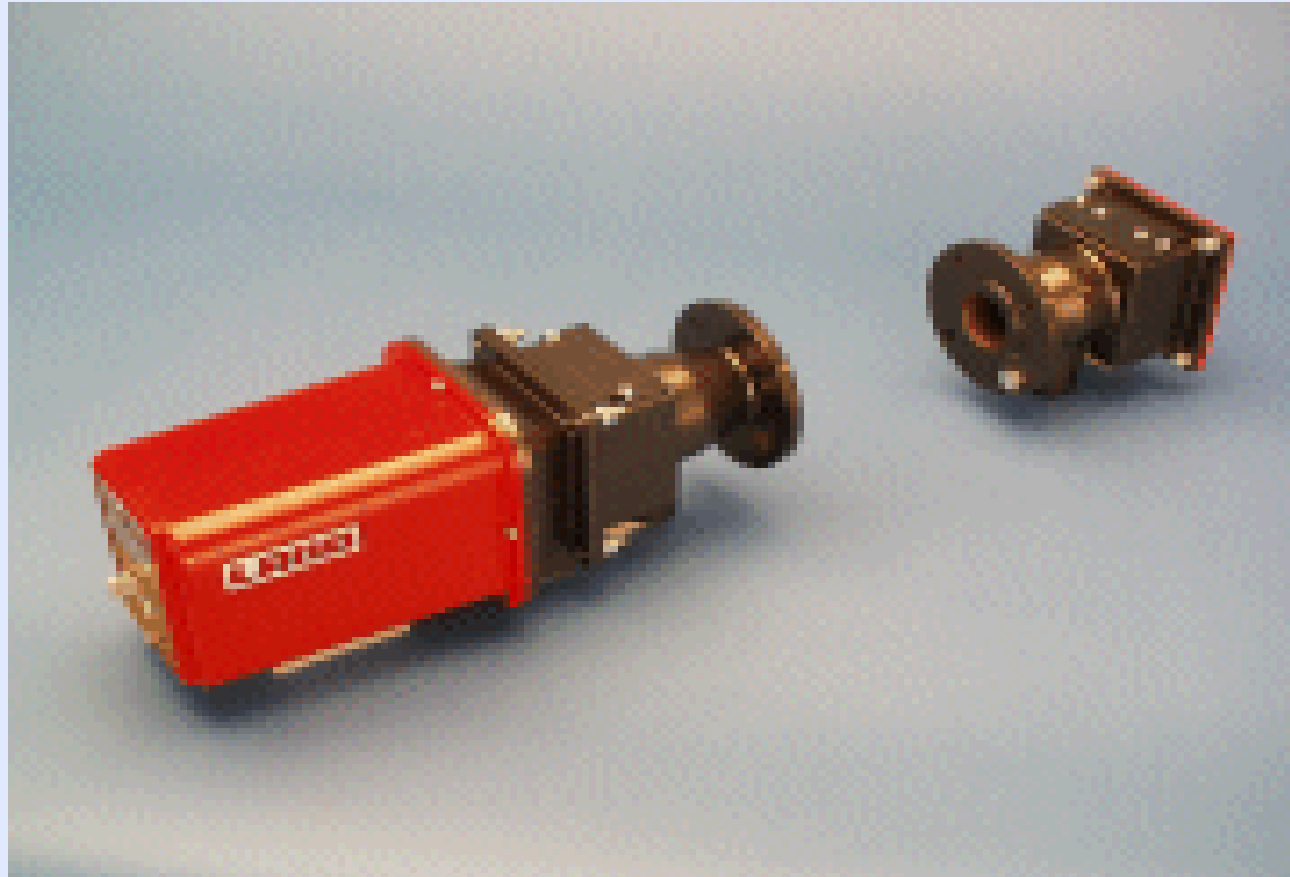
2010.12.13.

B.Sc. Fizika I. év

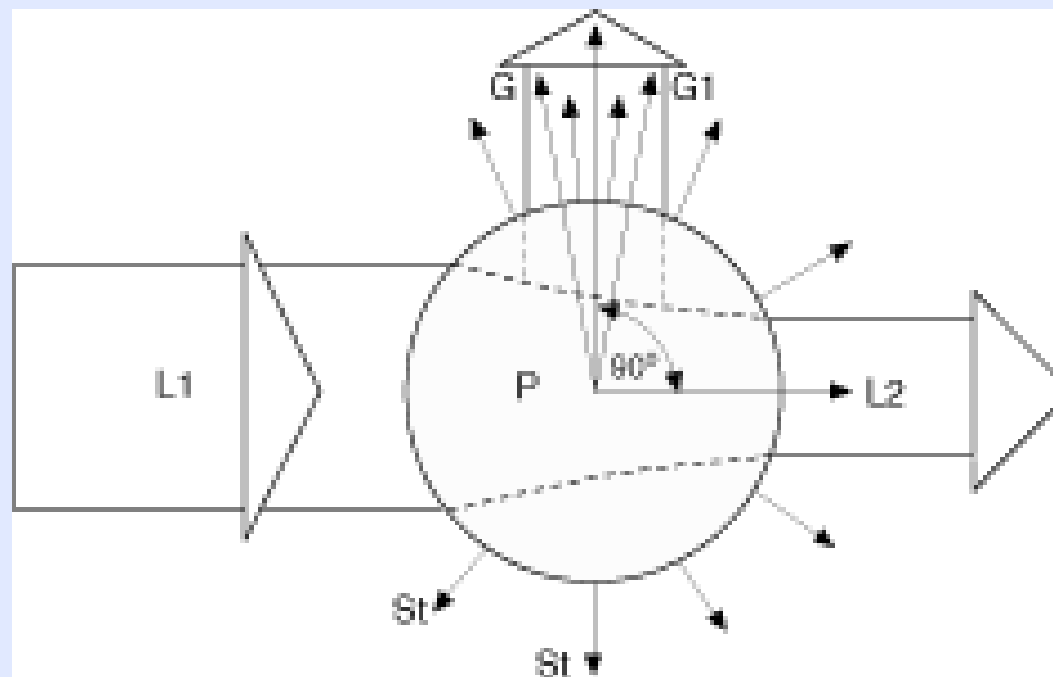
13

A nóniusz nagyobb felbontású leolvasást tesz lehetővé

Levegő tisztaságának mérése fényszóródással

Measuring Principle

- L1 = light beam striking the sample
- L2 = light beam passing through the sample
- P = sample
- St = scattered light
- G/G₁ = peripheral rays of the scattered light beam used for measurement

figure 1

Az L1 fényforrás fénye nem eshet közvetlenül a G1 érzékelőre; oda csak a szóródott fény juthat

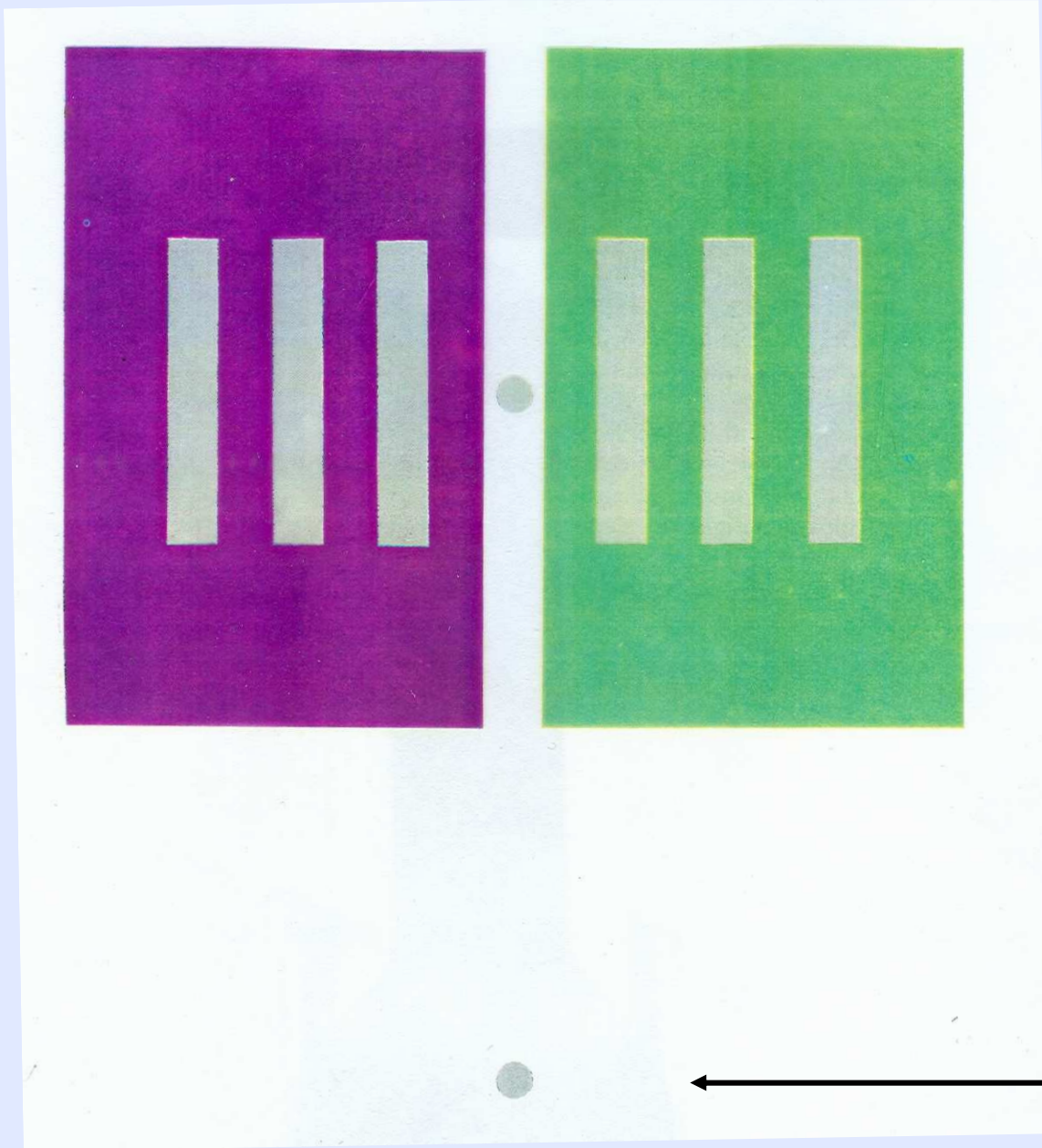
(lebegő szennyeződés mérése levegőben, vagy folyadékban)

Zavarosságmérés

Nephelometric Turbidity Unit

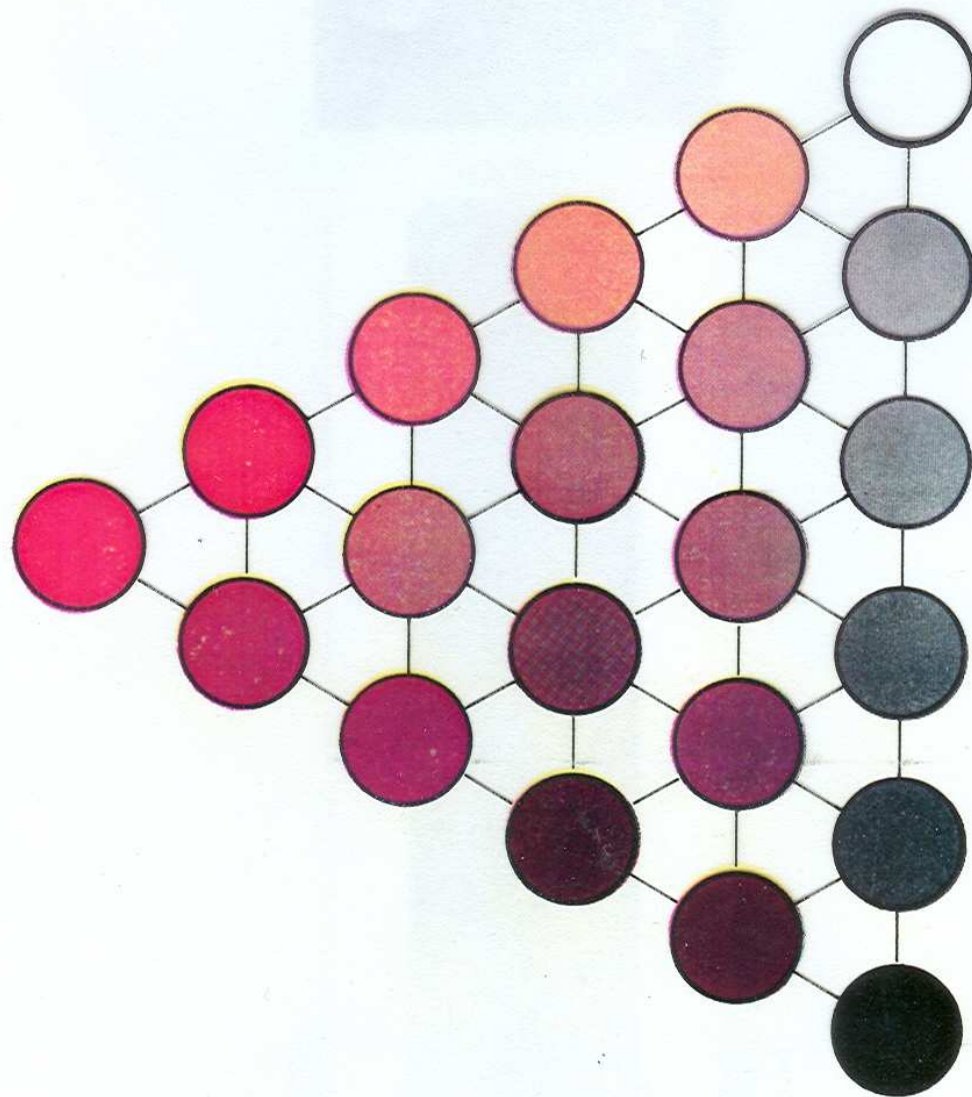

Ugyanezt a színt
máshogy látjuk
fent, más
környezetben

Goethe: a szimultán szíkontraszt ábrája

A jelenség párja a szukcesszív (egymás utáni) szíkontraszt

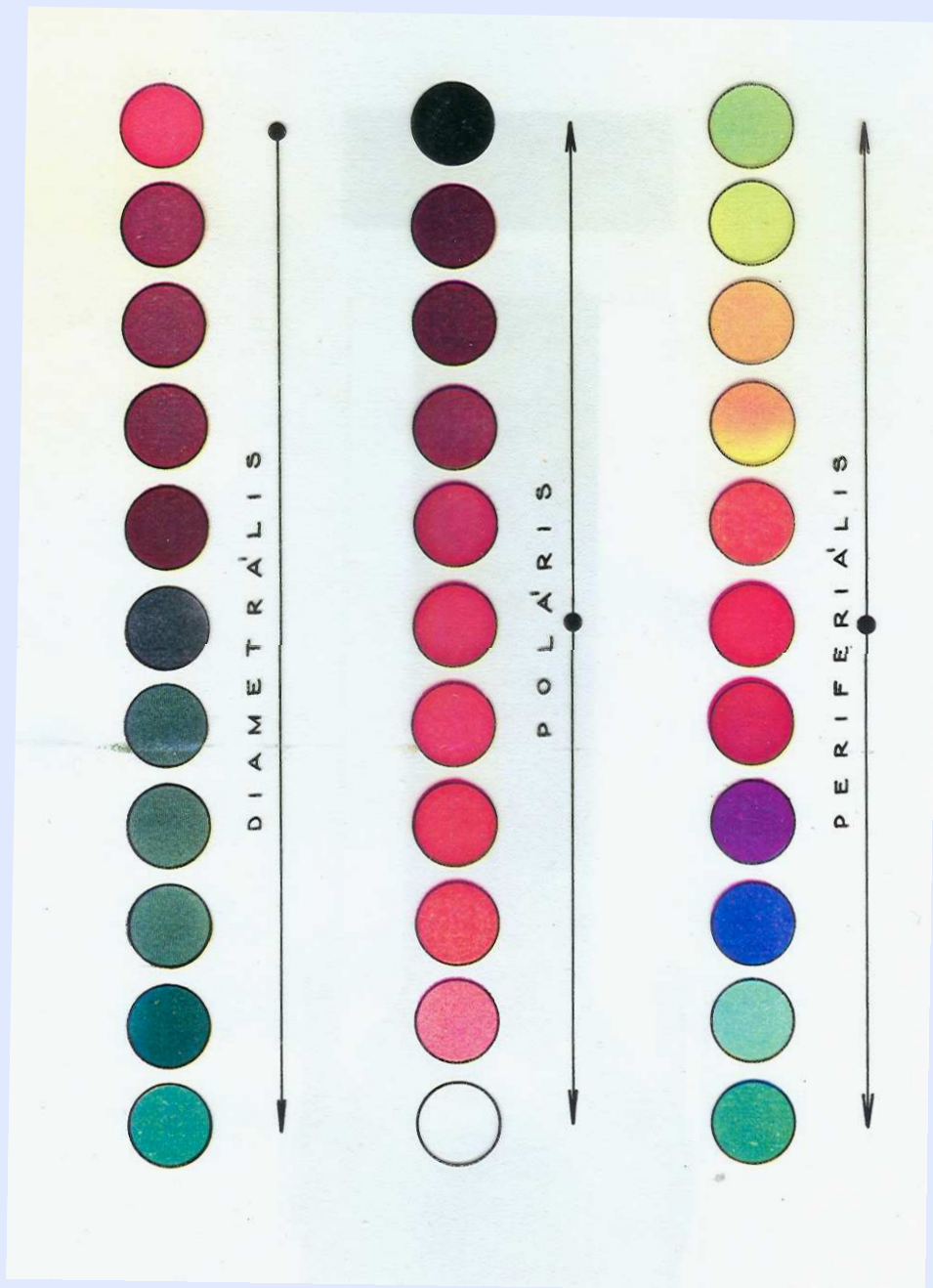
Telített szín

Maximálisan
világos

Maximálisan
sötét

Rendszerezés szerinti színegyeztetés (hasonló az Ostwald rendszerhez)

Gömbalakú színtér:

diametrális (a színtelítettség változik)

poláris (a világossága változik)

periferiális: a színinger változik)

Nemcsics Antal: Színdinamika
című könyvéből

CIE 1931 XYZ és RGB átszámítások

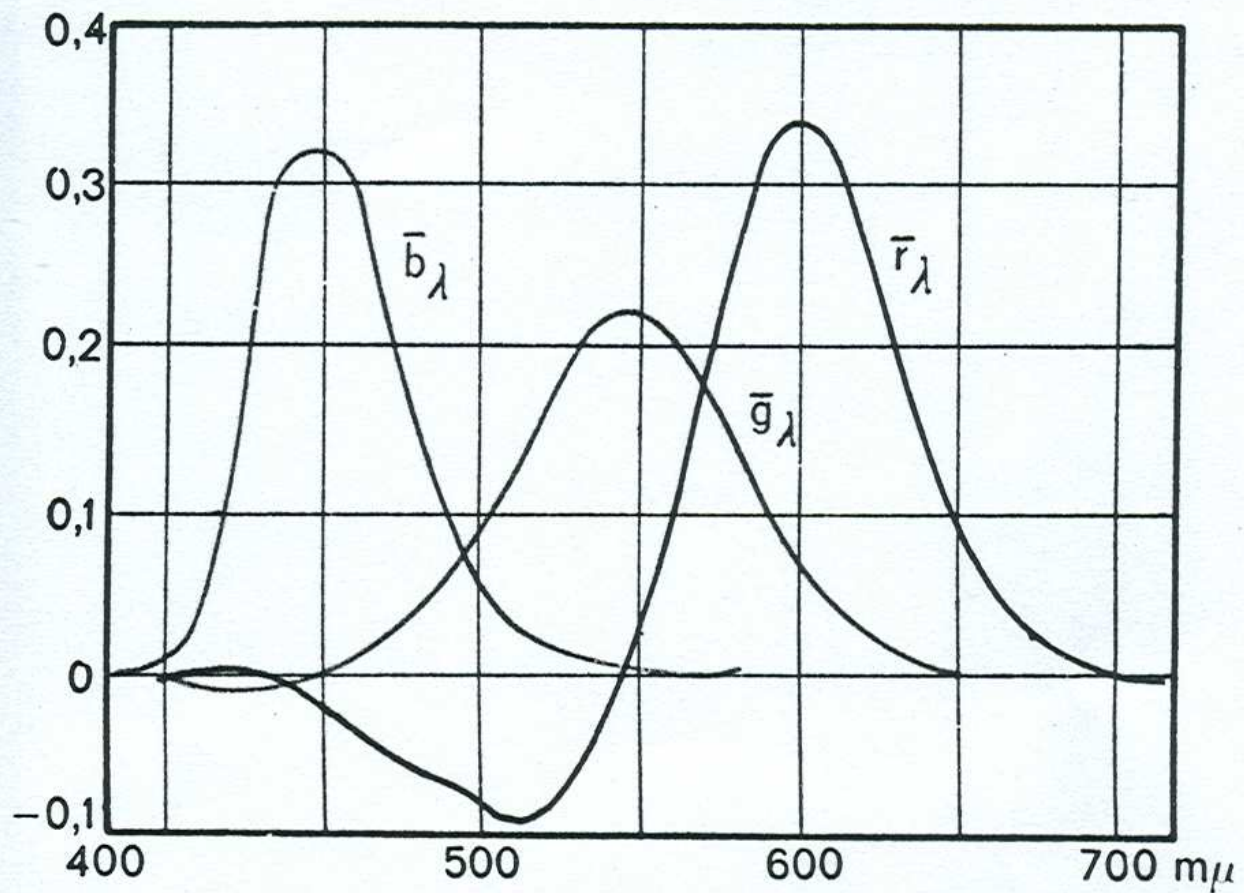
$$X = 2,3640.R + 0,51515.G + 0,00520.B$$

$$Y = -0,89653.R + 1,42640.G - 0,01441.B$$

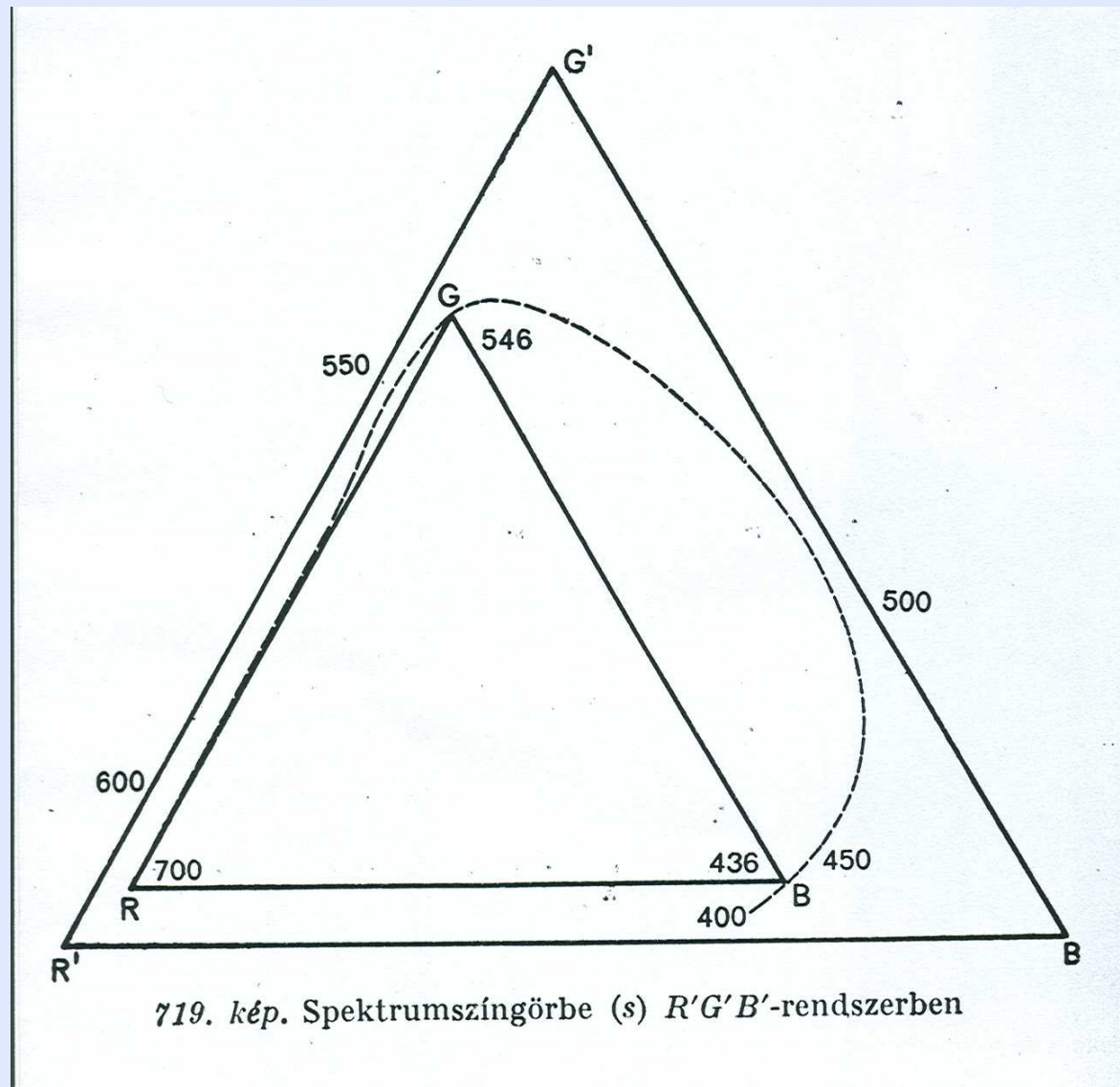
$$Z = -0,46807.R + 0,08875.G + 1,00921.B$$

Azonosítható bármely színmérő rendszer, amelynek értékei egyértelműen átszámíthatóak egymásba.

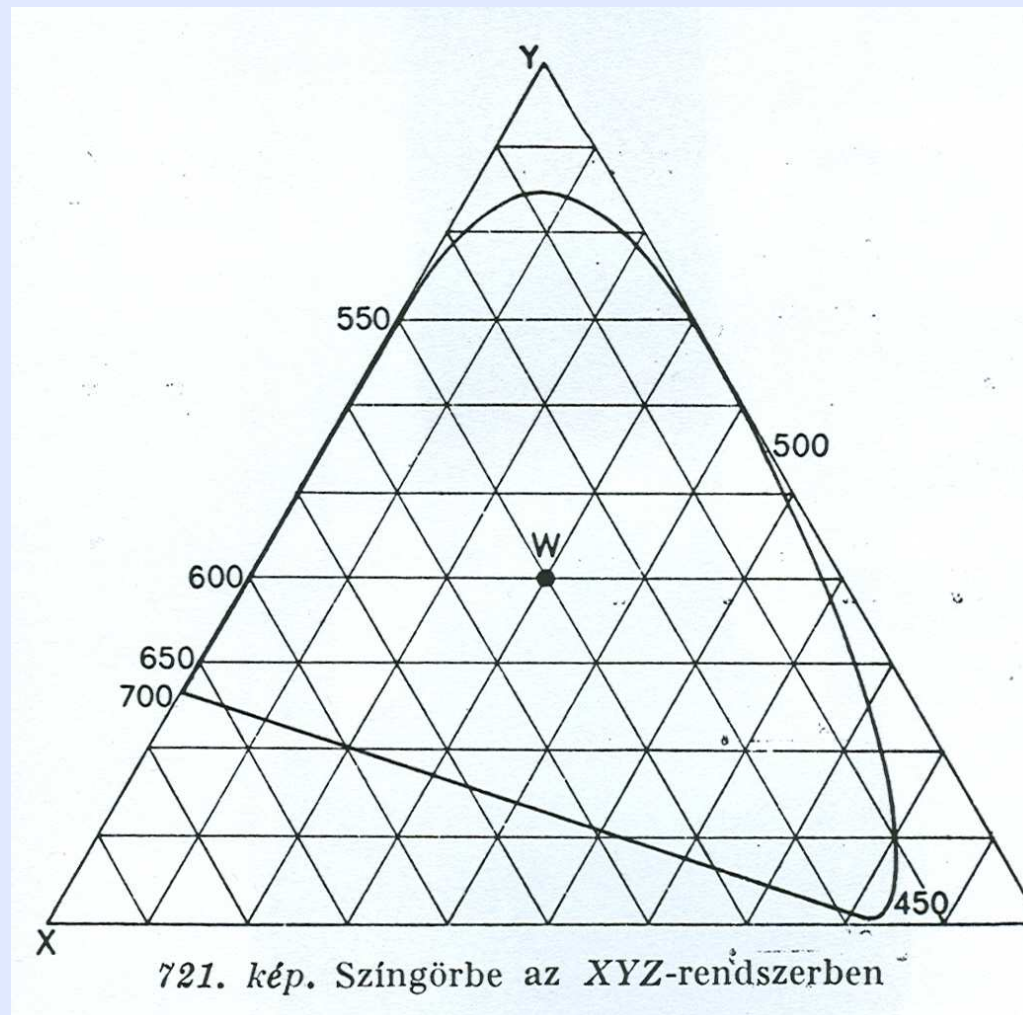
Példa: CIE 1931 szerinti XYZ és RGB

717. kép. Egyforma energiaeloszlású sugárzás három alapingerre bontva RGB-rendszerben

A maximálisan telített színek vonala (spectrum locus) a három alapszíninger által meghatározott háromszögön kívül halad. Ezért bevezették az R' G' B' virtuális színingereket

A hagyományos egyenlő oldalú színháromszög még tartalmazta a kék alapszíningert is

CIE színkülönbségi képlet

$$\Delta E_{00} = \left[\left(\frac{\Delta L'}{k_L S_L} \right)^2 + \left(\frac{\Delta C'}{k_C S_C} \right)^2 + \left(\frac{\Delta H'}{k_H S_H} \right)^2 + R_T \left(\frac{\Delta C'}{k_C S_C} \right) \left(\frac{\Delta H'}{k_H S_H} \right) \right]^{1/2}$$

00 a 2000-
es év
számára
utal

$$L' = L^*$$

$$a' = a^*(1+G)$$

$$b' = b^*$$

$$G = 0,5 \left(1 - \sqrt{\frac{\bar{C}_{ab}^{*T}}{\bar{C}_{ab}^{*T} + 25^T}} \right)$$

CIE színkülönbségi képlet

$$S_L = 1 + \frac{0,015 (\bar{L}' - 50)^2}{\sqrt{20 + (\bar{L}' - 50)^2}}$$

$$S_C = 1 + 0,045 \bar{C}'$$

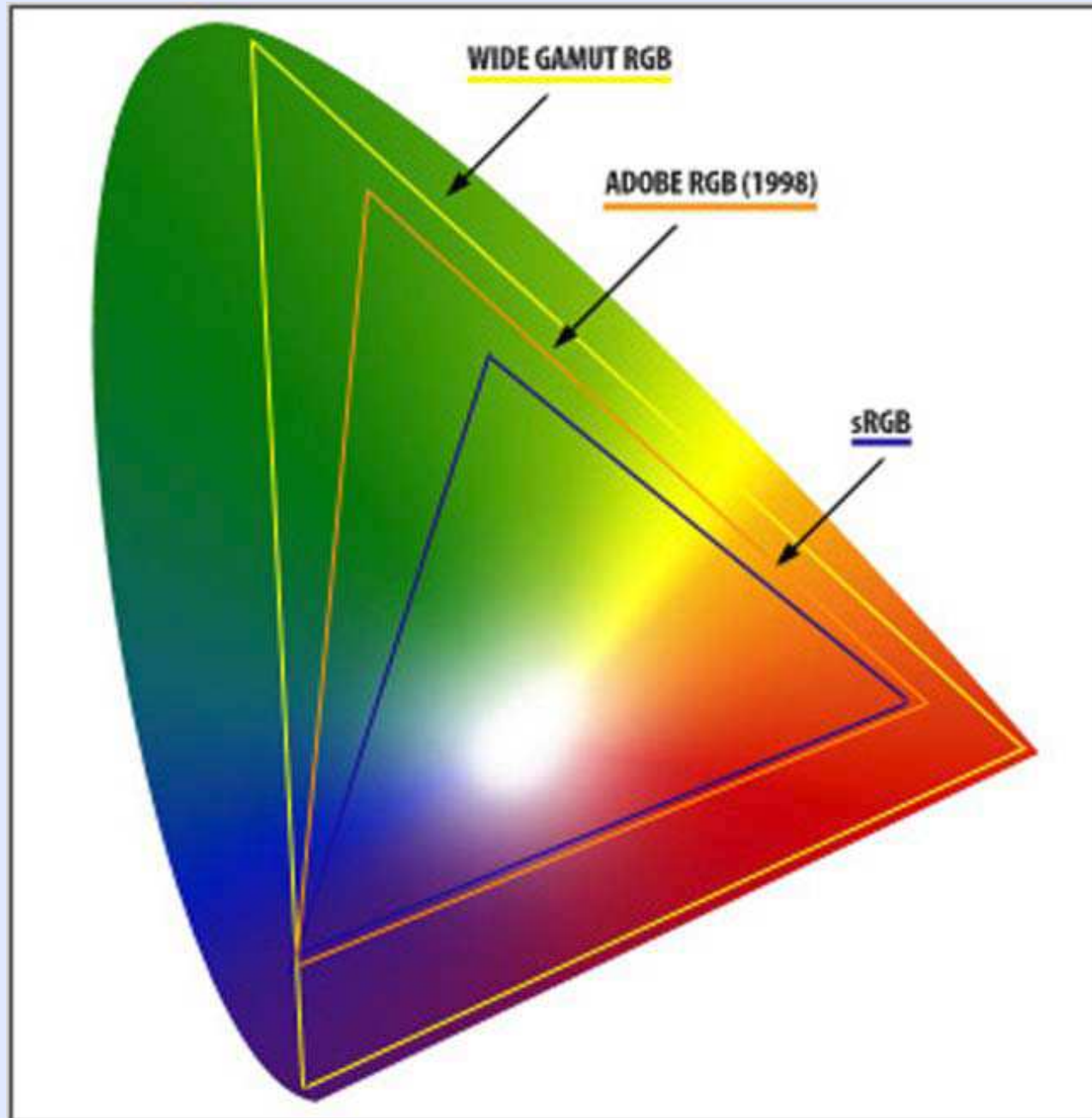
$$S_H = 1 + 0,015 \bar{C}' T$$

$$T = 1 - 0,17 \cos(\bar{h}' - 30) + 0,24 \cos(2\bar{h}') + 0,32 \cos(3\bar{h}' + 6) - 0,20 \cos(4\bar{h}' - 63)$$

Korrekciós tényezők a színkülönbségi képlethez

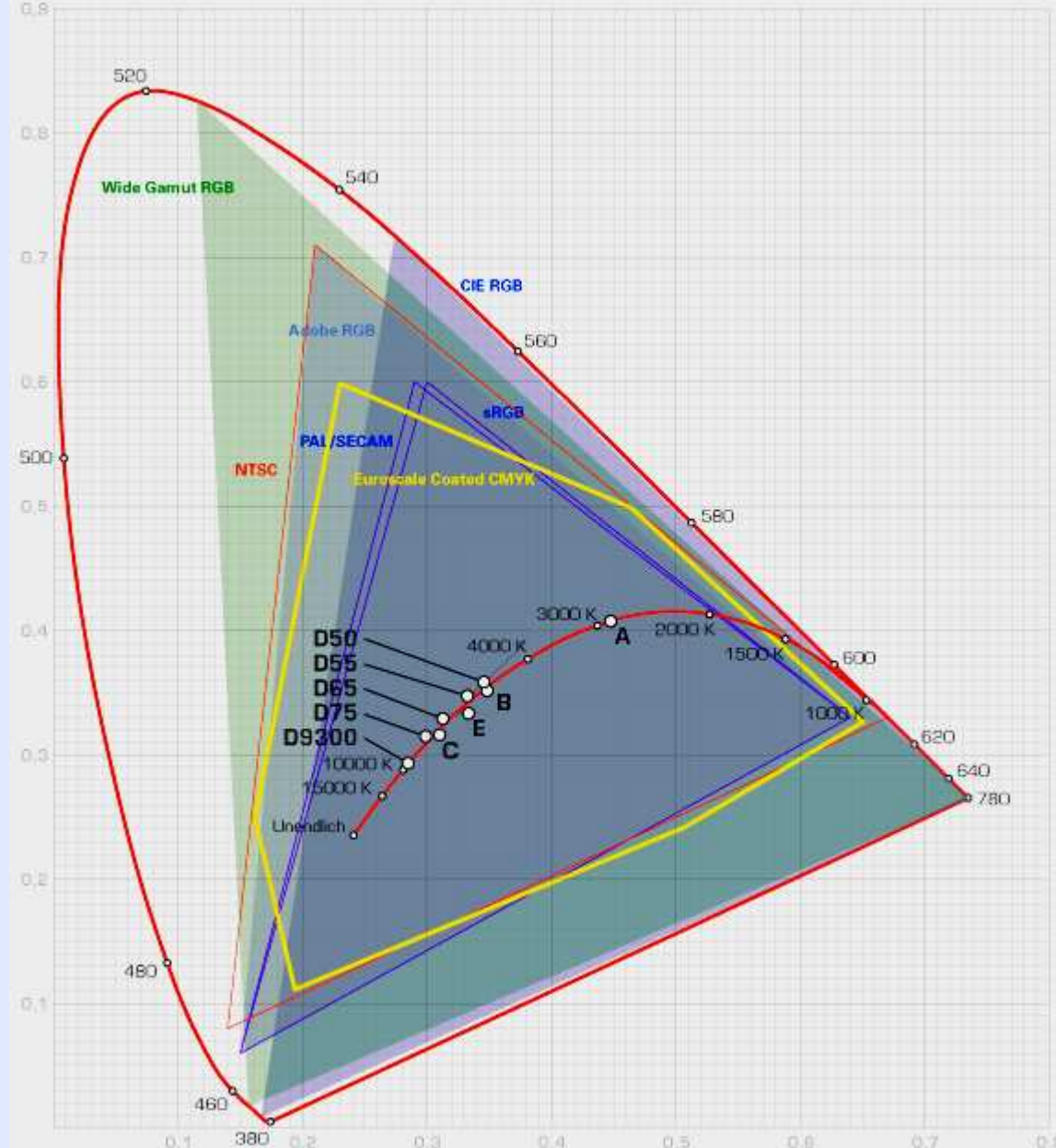
(az élelmiszeriparra még nem határoztak meg korrekciós tényezőket)

CIE színháromszög

Wide gamut csak virtuális (elképzelt) alapszíningerekkel hozható létre, viszont a színtér elegendően sok pontját tartalmazza

sRGB=
standard RGB
(szabványos RGB)

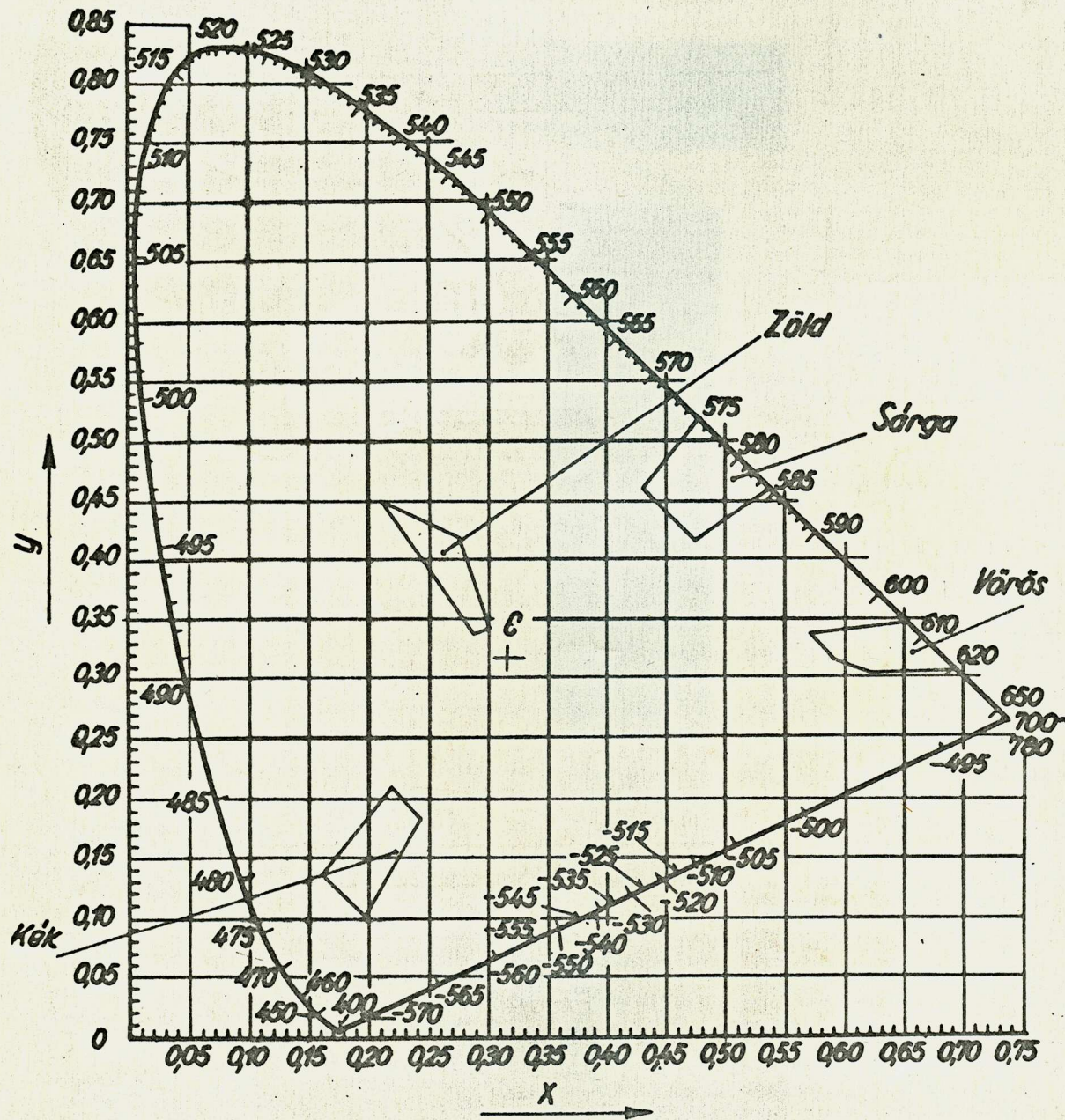
Az ábrán az amerikai NTSC és az európai PAL színes televízió rendszerek, valamint a szabványos CIE gamut is látható.

Nyomatókhöz háromnál több alapszíningert is használnak (sárga vonal)

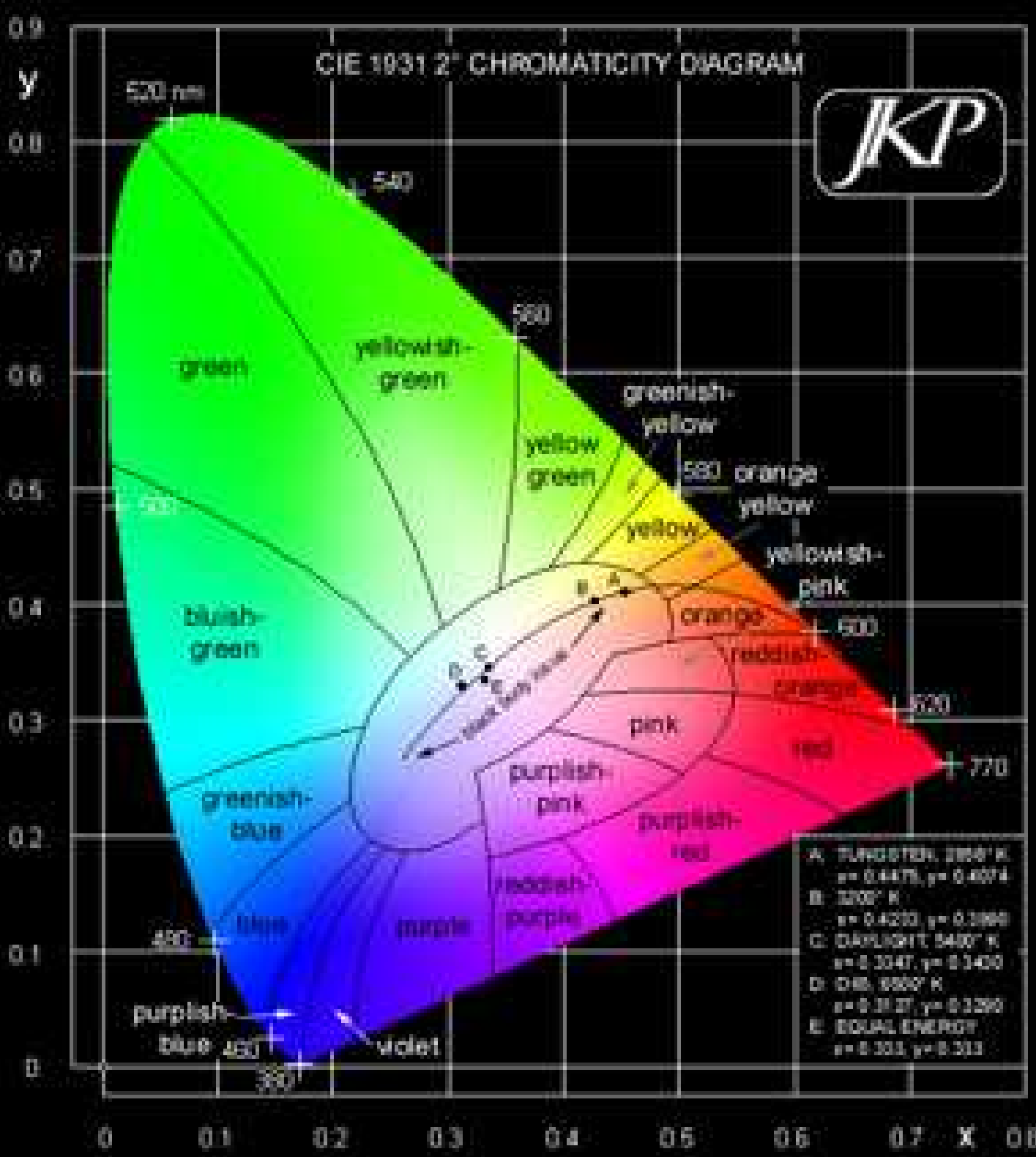
A belső vörös vonalon a szabványos fényforrások és a korrelált színhőmérséklet értékei

Whiteness Indices

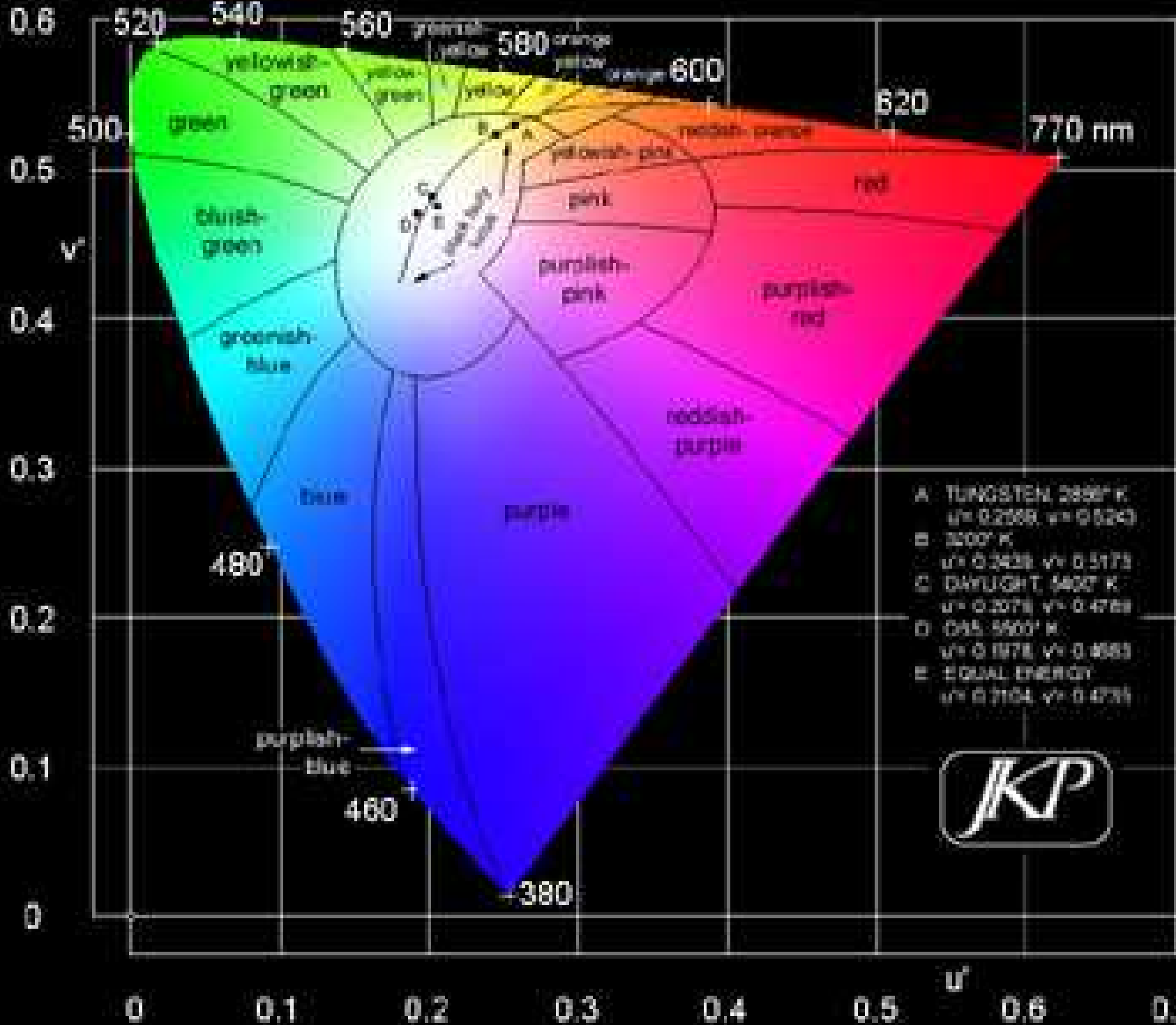
- ASTM E313-98 Standard Practice for Calculating Yellowness and Whiteness Indices from Instrumentally Measured Color Coordinates
- $WI = 3,388Z - 3Y$
- $W_{\text{Taube}} = G - 4(G - B)$ BASF
- $WI_{\text{Leukometer}} = 2R_{459} - R_{614}$ Carl Zeiss, Jena
- $W_{\text{CIE-L*a*b*}} = 2.41L^* - 4.45b^*[1 - 0.009(L^* - 96)] - 141.4$

Biztonsági szín-
és alakjelek
szabványa: a
tűrésmező
nagyságát is
tartalmazza

CIE 1976 UCS CHROMATICITY DIAGRAM

A CIELAB színtér szerkezete

2010.12.13.

PWD   Illuminant C Two Degree Standard

Exit   Help   About

Hue (eg, 5.6R)	5yr	X	25,10	L*	51,57	R	180	C	20
Value (1-9)	5	Y	19,77	a*	26,20	G	103	M	50
Chroma (0-28+)	10	Z	3,77	b*	53,09	B	31	Y	78
						Gamma	2.2	K	9

x

y

Instrument

     Comm Port

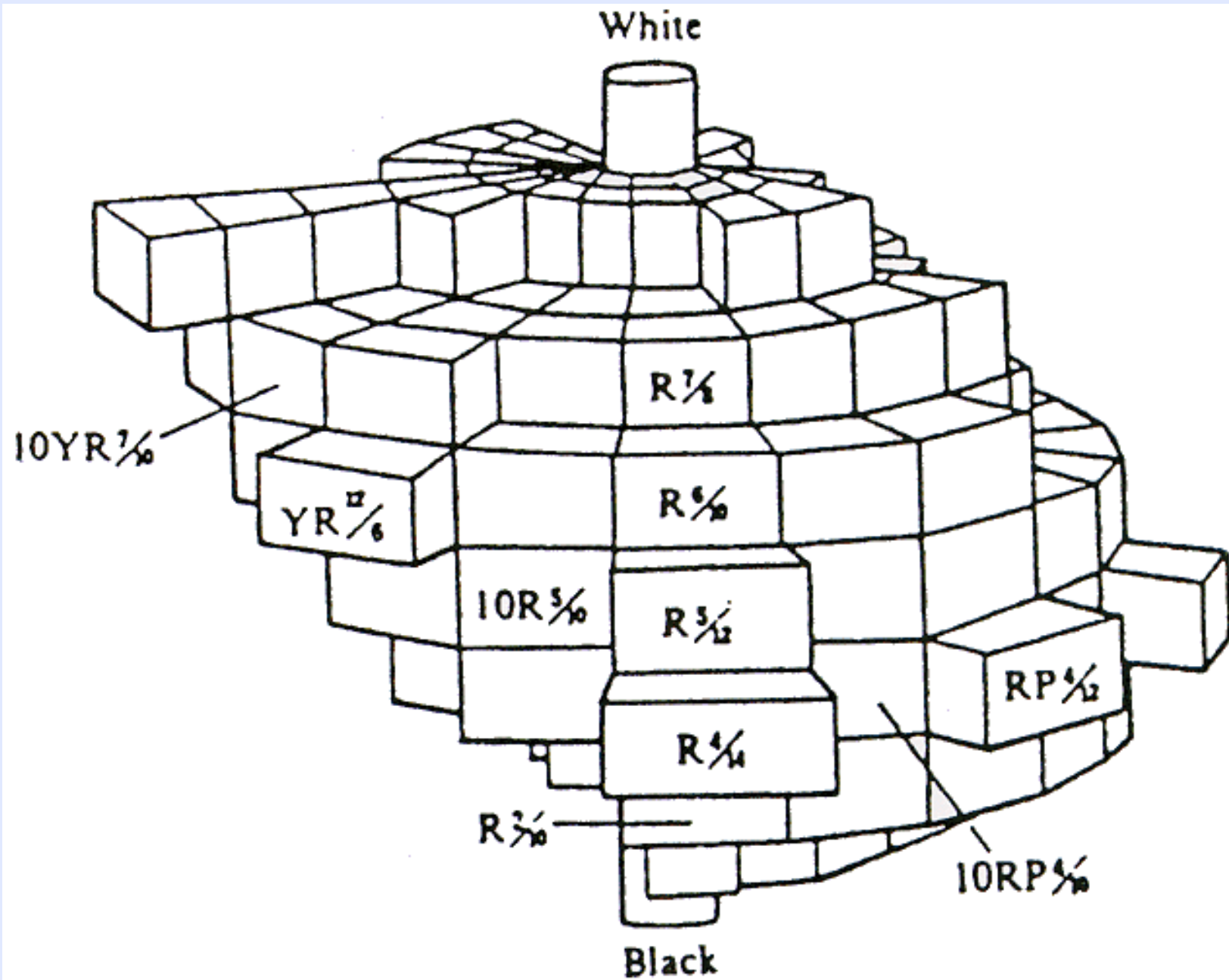
Calibrate

Measure   Save

- Display Hue Page
- Color Tolerance Set
- Display Value Page
- Display ColorChecker

Expires in 60 days

Munsell Conversion

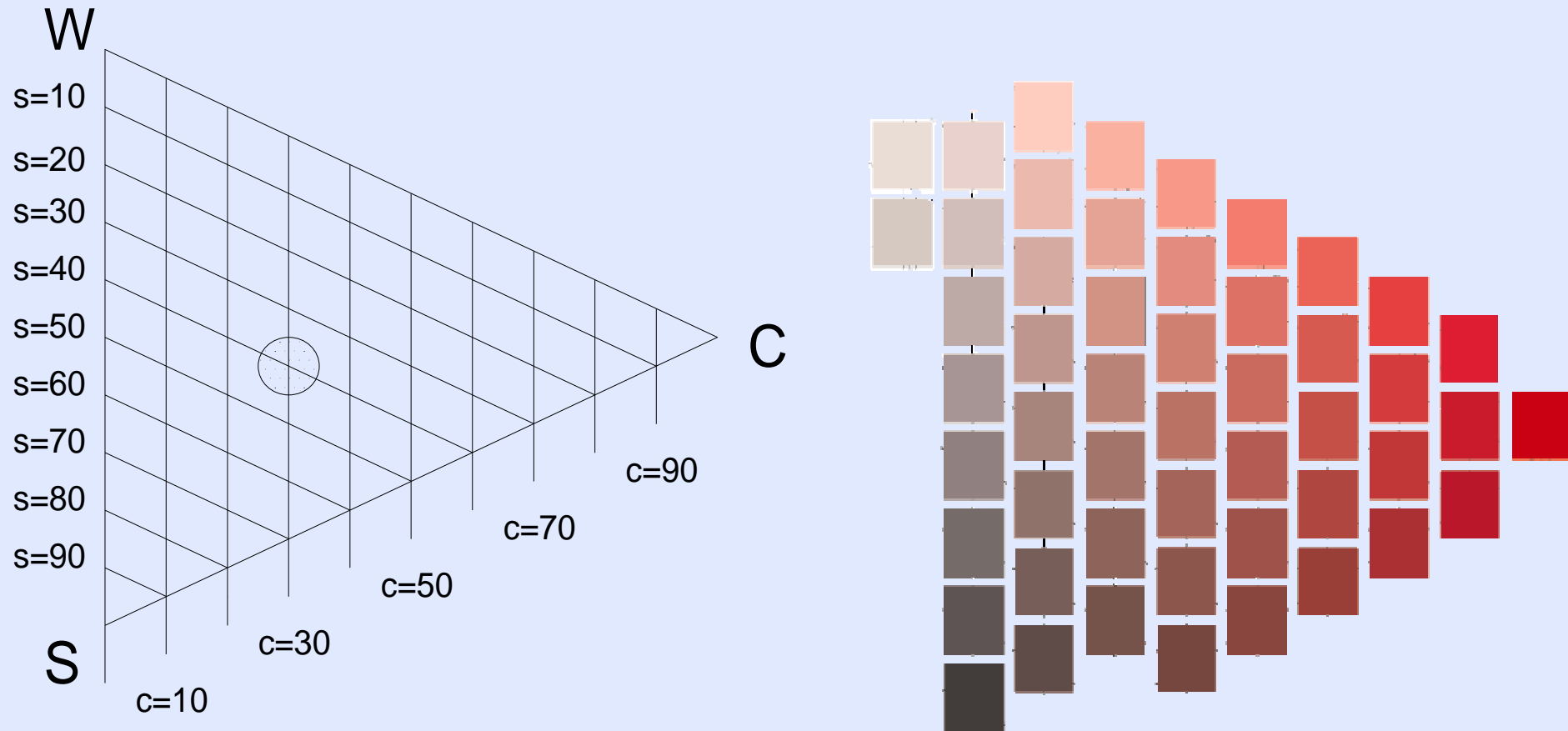
Figure 10.6.1 Munsell color system

NCS színrendszer

Az NCS
színezeti köre
Opponens
színezetek és
a színezetek
jelölése

Az NCS atlasz egy lapja

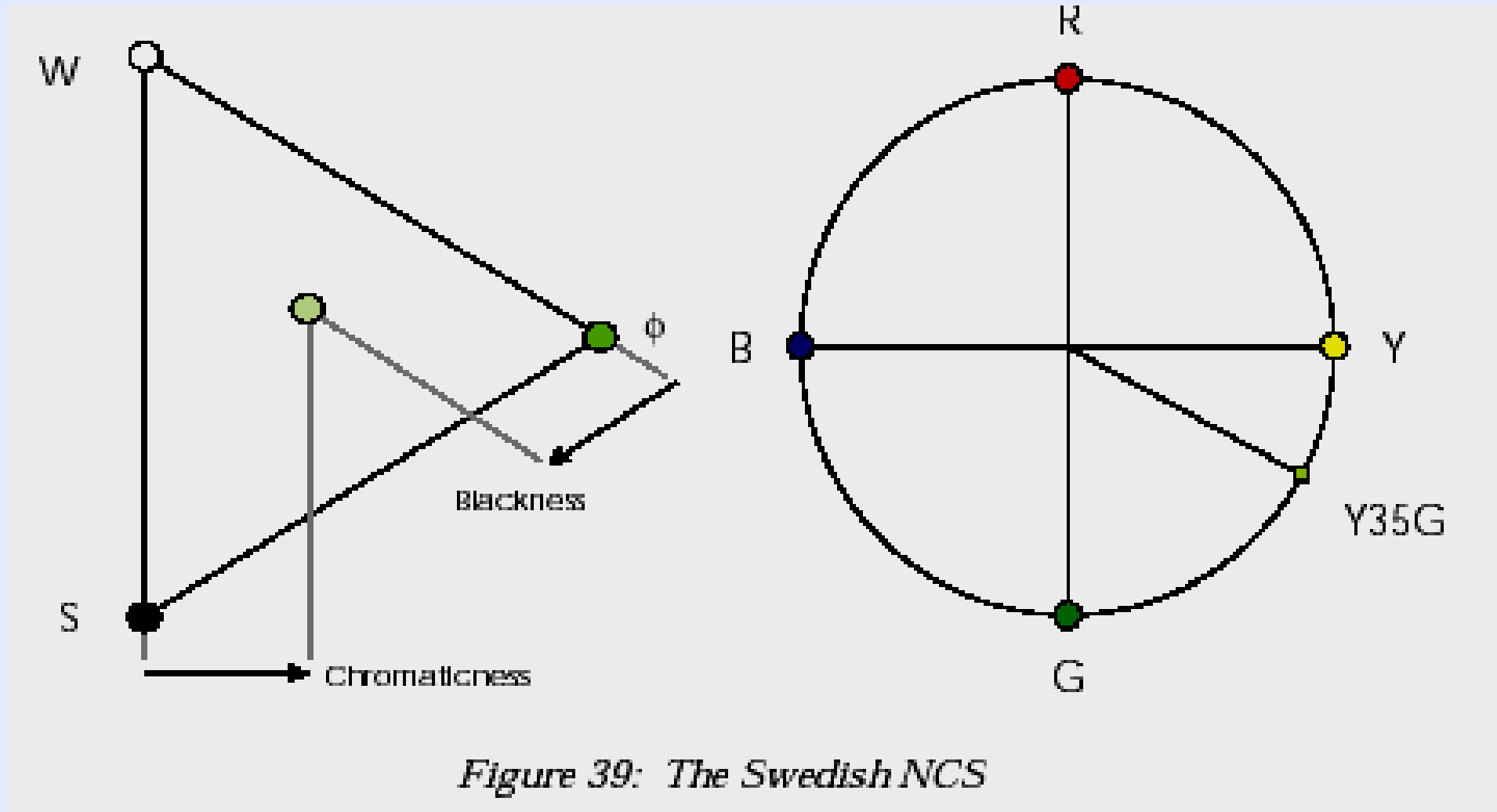

S 4030 - Y80R

The Natural Color System, Leonardo da Vinci, Herring

Φ hue, s schwarz, c chromaticness, w white, b blackness

lime green Y35G = 65% yellow + 35% green

A COLOROID átszámítási képletei

$$\operatorname{tg}\varphi = \frac{y - y_0}{x - x_0}$$

A T színtelítettség:

$$T = 100 \frac{Y(1 - y\varepsilon_w)}{100(y\varepsilon_\lambda - y_\lambda\varepsilon_\lambda) + Y_\lambda(1 - y\varepsilon_w)}$$

A V világosság:

$$V = 10\sqrt{Y}$$

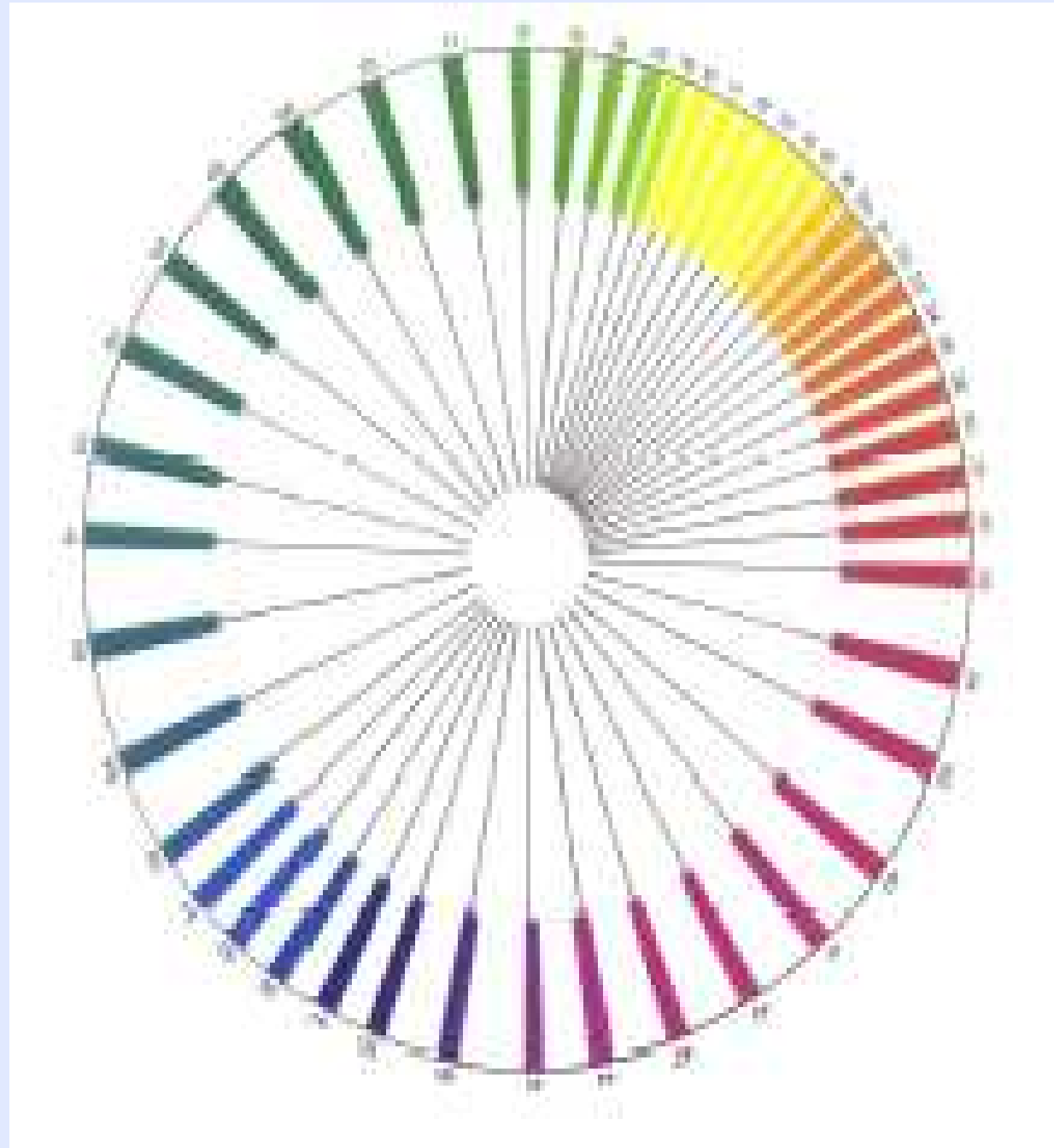
Az ε_w az aktuális sugárzáseloszlásra vonatkozik. A λ indexű tagokat a hullámhossz függvényében táblázatból kell kikeresni.

Az eredeti definíció szerint a T színtelítettség a Munsell króma 2/3-odik hatványa

COLOROID színkör

színinger
értékek

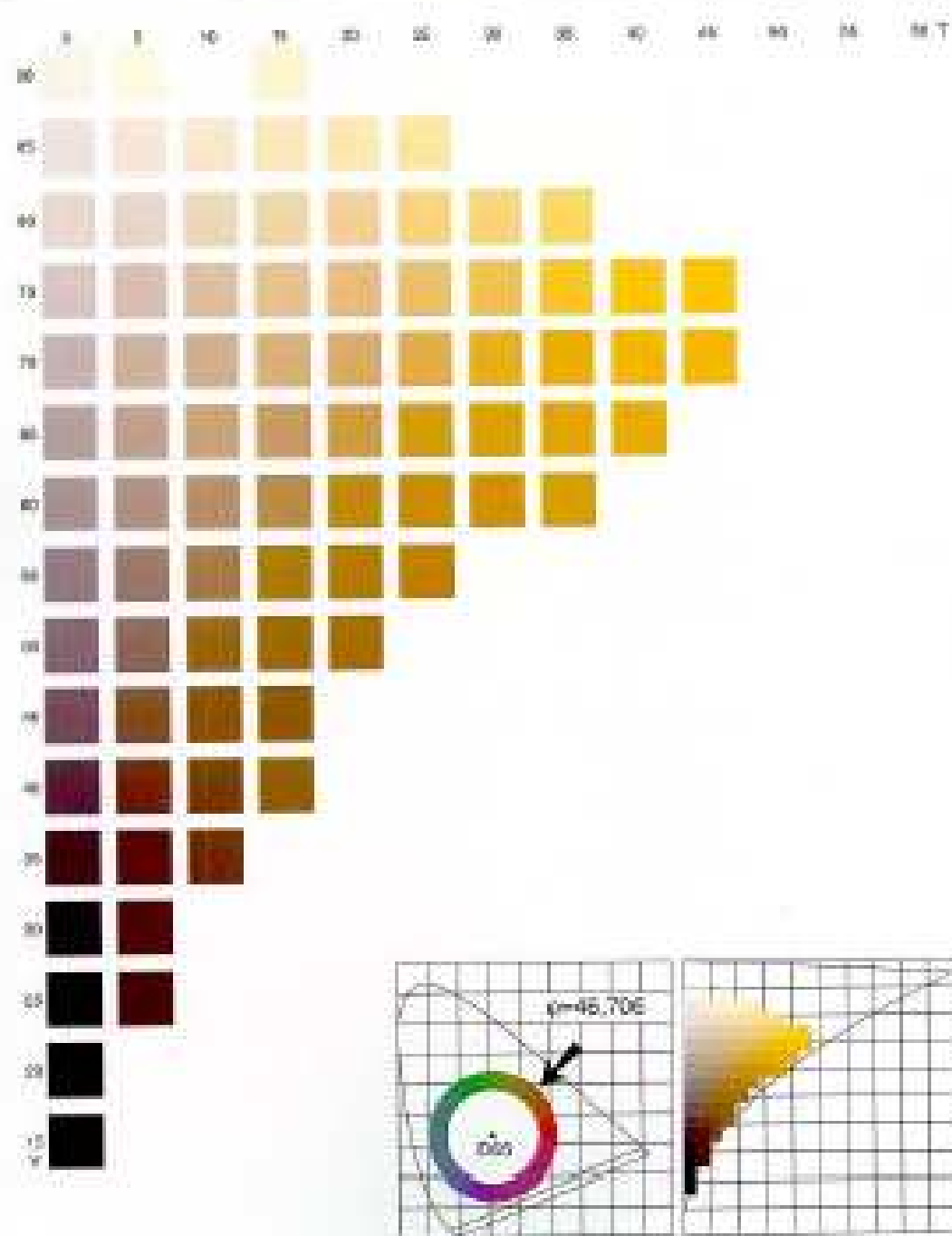
A10-től A76-ig

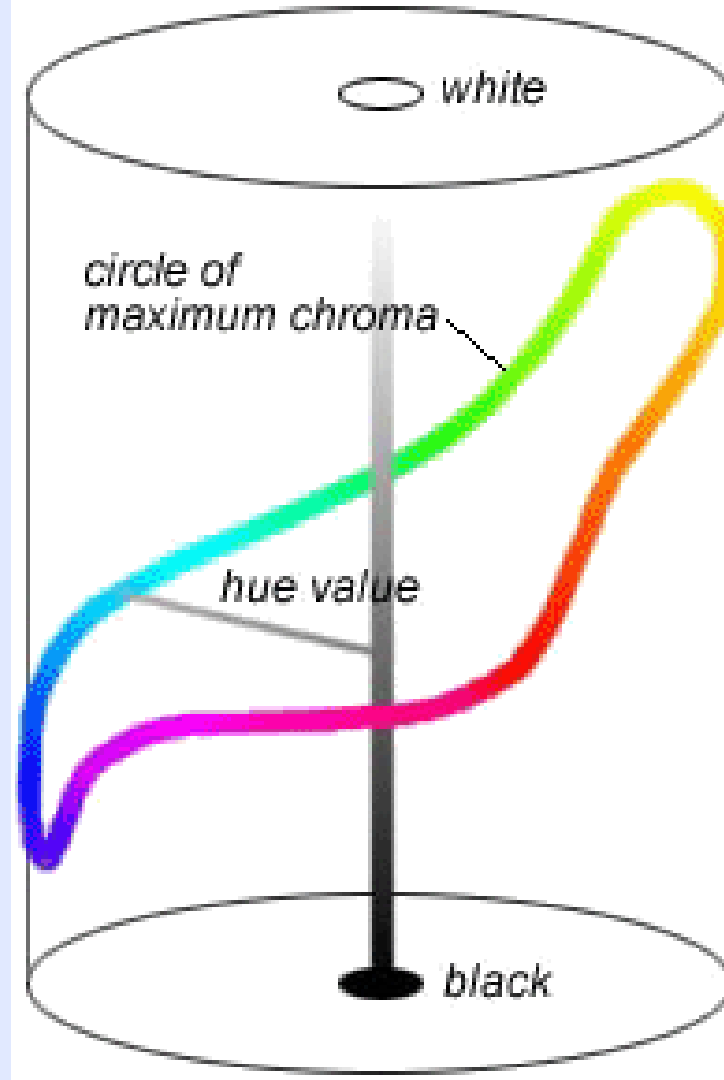

A színminta atlasz egyik lapjának képe

Az **A13** színlap
(közepes színtelítettségél
és közepes világossági
értéknél kb. a *mustársárga*
színnek felel meg)

chroma =
színtelítettség

hue = színezeti
információ
(távolság a
középtengelytől,
amely az
akromatikus színeket
tartalmazza)

COLOROID színtér (MSz 7300) a maximálisan telített színek vonalával.

A sárga színek a világos tartományban lehetnek telítettek; a kékek pedig a sötét tartományban